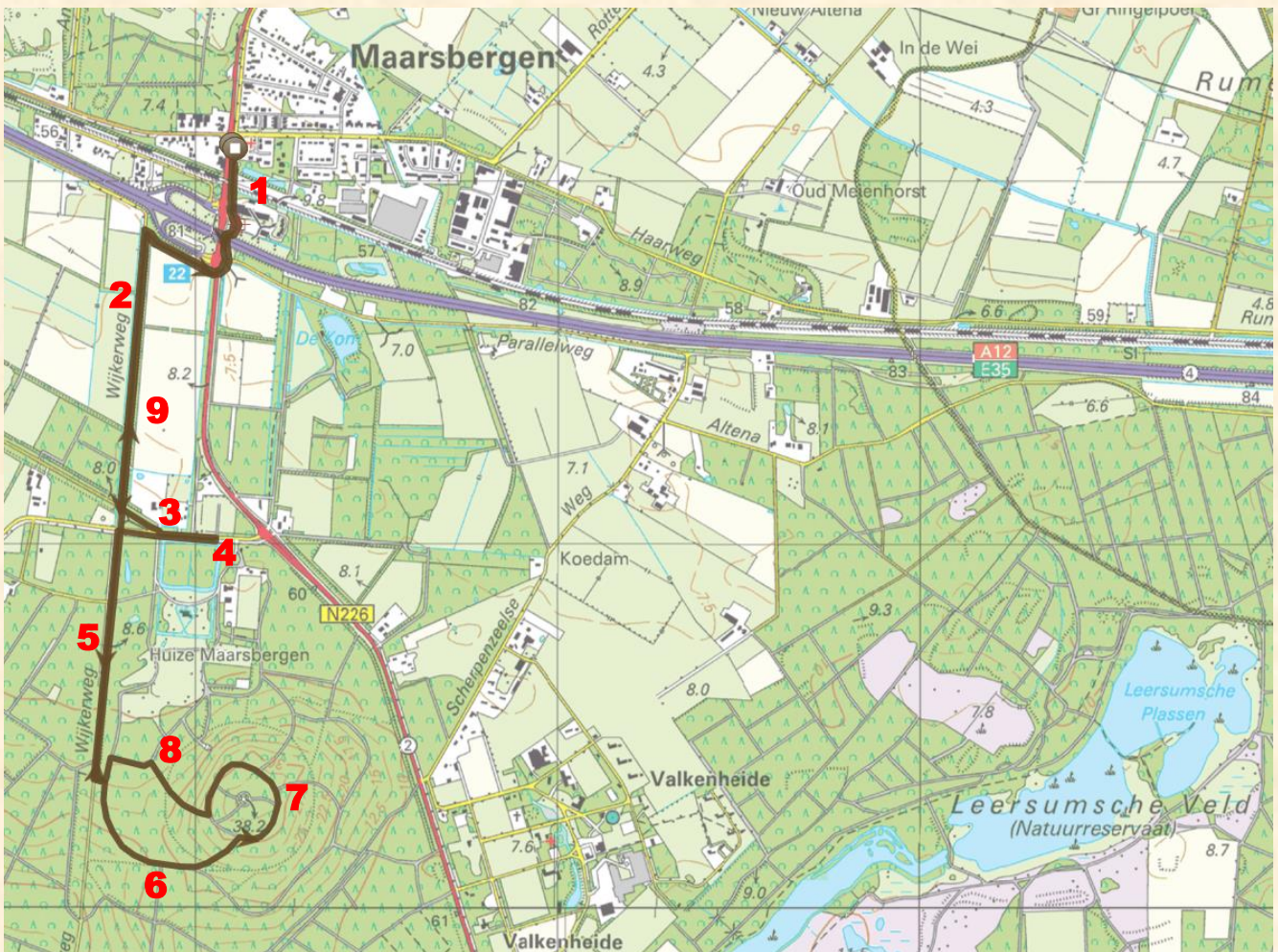
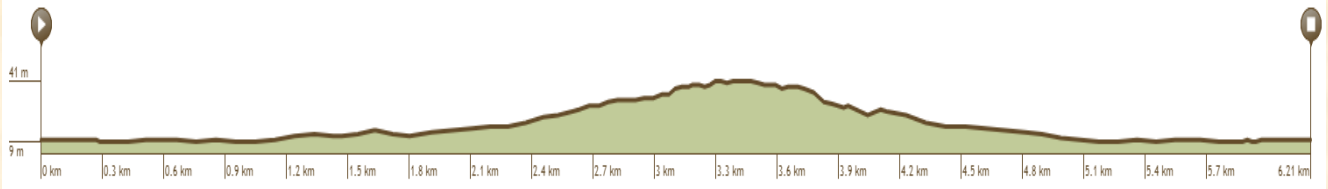

Huis Maarsbergen en de Folcoldusheuvel

In het gebied wordt een wandelroute beschreven waarvan de deels verharde rechte Wijkerweg visa versa wordt gelopen en beleefd. De route begint en eindigt bij de bushalte Maarsbergen Kerk.

Route 6,2 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Vanuit de bushalte gaan we eerst via de N 226 een eindje zuidwaarts. Daarbij passeren we successievelijk de spoorlijn Utrecht – Arnhem en autosnelweg A12, die wordt onderkruist. Voorbij de zuidelijke aansluiting op de A12 slaat onze route direct rechtsaf. Een parallelweg van de A12 leidt ons dan langs een parkeerplek naar de meest westelijke van de drie evenwijdige lanen, die nog aan de postmiddeleeuwse geometrische structuur van het landgoed Maarsbergen herinneren. Deze laan is de Wijkerweg.
2. We gaan die Wijkerweg links ongeveer anderhalve kilometer volgen. Daarbij zal het opvallen dat de leeftijd van de bomenrijen die de weg flankeren nogal uiteenloopt. Bovendien is te zien dat de laan aan de oostzijde over grote lengte door een markant walletje wordt gesecondeerd.

Het noordelijk deel van de Wijkerweg loopt door agrarisch gebied dat deels door enkele houtsingels wordt gecompartmenteerd. Wat meer naar het zuiden werd een door aarden walletjes gemarkeerde strook cultuurland langs de Buurtsteeg later bebost.

3. Achter de beboste strook cultuurland slaan we op de X-kruising met de oude Buurtsteeg linksaf om een uitstapje te maken naar enige architectonisch interessante antieke bebouwing. Links passeren wij dan successievelijk de monumentale boerderijen De Brink en de Cruyvoort. Laatstgenoemde boerderij is vanwege de wijze waarop de hoeve en haar erf in oude luister werden hersteld in 2000 gewaardeerd als de hoeve van het jaar.

4. Bij de hoeve Cruyvoort komen we terecht op een west-oost lopend weggedeelte. Dat wordt tegenwoordig Maarnse Grindweg genoemd. Het oorspronkelijke tracé van deze weg loopt in deze omgeving echter wat zuidelijker naar de naaste omgeving van Kasteel Maarsbergen, maar is daar niet vrij toegankelijk meer. Wanneer wij de "nieuwe" Maarnse Grindweg nu een eindje in oostelijke richting aflopen krijgen we successievelijk nog een voormalig tolhuisje en duiventoren te zien.

5. Bij de duiventoren maken we rechtsomkeert om de Wijkerweg weer op te zoeken. De bedoeling is namelijk die hoofdlaan van het landgoed Maarsbergen nog een eind verder in zuidelijke richting af te lopen. We komen dan langs het parkgedeelte dat in de naaste omgeving van Huize Maarsbergen werd aangelegd.

Na de Wijkerweg nog weer zo'n 600 meter te hebben afgelopen gaan we bij het eind van een aarden walletje schuin links het bos in. Onze ambiance wordt dan de tot een hoogte van 20 meter reikende pas tussen de ronde heuvel en de rest van de stuwwal. Een recht pad brengt ons er naar een wijdbochtige bosweg, die we links in slaan.

Alvorens dat te doen verdient het aanbeveling even naar rechts te kijken omdat dan een groot deel van de pas kan worden overzien. Dit is mogelijk door het vrijwel ontbreken van onderbegroeiing in het er aanwezig monumentaal bosgedeelte.

6. De bosweg die we daarna inslaan brengt ons naar een Y-splitsing waarvan de linker tak de mogelijkheid biedt de ronde Folcoldusheuvel te bestijgen. Al spoedig wordt dan op 23 meter boven NAP het walletje gepasseerd dat de flank van de imposante hoogte rondt. Het wijdbochtige bospad brengt ons vervolgens naar een T-kruising. We komen dan terecht op een pad, dat op een niveau van 30 à 33 meter om de kruin van de Folcoldusheuvel heen loopt.

7. Onze route gaat die "rondweg" rechts grotendeels volgen. Intussen kan dan via een drietal flauwbochtige paden ook een uitstapje worden gemaakt naar de nog zo'n vijf meter hoger gelegen kruin van de heuvel. Daar is te zien dat er een terpje werd opgeworpen. Het terpje ligt op een kleine familiebegraafplaats, waaromheen een hek werd geplaatst en een pad als een "wandelrotonde" fungeert.

Bij het verder volgen van de op 30 à 33 meter hoogte aangelegde rondweg van de Folcoldusheuvel, zal het opvallen dat de noordwestelijke heuvelflanken het steilste zijn. Daar zal men in de diepte ook een kleine voormalige groeve ontwaren.

Op de flanken van de heuvel herinnert hier en daar ook grillig microreliëf aan - in dat geval kleinschalig- grondverzet. Bovendien zijn er bij de paden kommetjes te zien. Op het eerste gezicht lijken die op natuurlijke wijze te zijn ontstaan. Gezien hun ligging bij de paden ligt het echter meer voor de hand dat ze bij de aanleg daarvan werden gegraven. Dat is dan wel op een esthetisch verantwoorde wijze gebeurd.

8. Na een groot deel van de rondweg op de Folcoldusheuvel te hebben gevolgd daalt onze route via een flauwbochtig bospad weer af naar het uitgestrekte stuwwalzoomterras dat de hogere delen van de Utrechtse Heuvelrug scheidt van de Gelderse Vallei. Onderaan de Folcoldusheuvel komen wij dan op een niveau van ongeveer 12 meter boven N.A.P. terecht op een gekromde T-kruising met een weg die deels bochtiger is dan het pad dat zojuist werd afgedaald. Linksafslaan biedt er de mogelijkheid terug te gaan naar de naaste omgeving van de Wijkerweg.

9. Om tenslotte ook terug te keren naar de plek waar de wandeling begon moeten wij die kaarsrechte hoofdonsluiting van het landgoed Maarsbergen dan nog eens in noordelijke richting aflopen. Halverwege kan daarbij worden uitgerust op een bankje.

Door de wandeling leerden wij het beschreven gebied kennen als een bijzonder landschap met een merkwaardige ronde heuvel en imposante houtopstanden, waar het bosrijke park van het landgoed Maarsbergen mede door de architectuur van de er aanwezige bebouwing als monumentaal zal zijn ervaren.

Toelichting

Onderwerp van deze brochure was de lommerrijke omgeving van het kasteelachtige Huis Maarsbergen waar een oud landgoedpark aan de zuidzijde wordt gedomineerd door een grote ronde heuvel. De ondergrond van de heuvel bestaat voor een belangrijk deel uit (rivier)afzettingen, die in de voorlaatste ijstijd vanuit de nabije Gelderse Vallei door zich uitbreidend Scandinavisch landijs werden opgestuwd.

Als gevolg van deze glaciële expansiedrift ontstond een 34 kilometer lange, middelhoge stuwwal. Het zuidelijk deel van het wandelgebied ligt op een uitstulping daarvan. Deze manifesteert zich er als de vrijwel ronde heuvel, waarvan de vrijwel platte kruin tot circa 35 meter boven NAP reikt. Aan de zuidwest- en zuidzijde is de heuvel door een pas van de rest van de stuwwal gescheiden. Het oppervlak van deze pas ligt 8 tot 15 meter boven NAP.

De heuvel ontstond waarschijnlijk doordat het gebied ten zuiden van Maarsbergen enige tijd tussen twee lobben van het oprukkende ijsfront heeft gelegen. Convergerende glaciële drukkrachten kunnen er dan lokaal een extra opstuwing hebben bewerkstelligd.

Smeltwater van het ijs zal de lagere stuwwalgedeelten ten zuidwesten en zuiden van de heuvel daarna hebben uitgebouwd tot de markante passen die ze nu zijn.

Aan de noordoostkant wordt de stuwwal van de Gelderse Vallei gescheiden door een laaggelegen terras met smeltwater- en windafzettingen. Dergelijke terrassen flankeren meer stuwwallen van Centraal- en Oost-Nederland. Wij doopten ze daarom stuwwalzoomterrassen. Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat boven een bepaald niveau plotseling enige tijd sneller oprukkend landijs primair verantwoordelijk was voor hun ontstaan.

Het stuwwalzoomterras onderaan de oost- en noordoostflank van de Utrechtse Heuvelrug is ter hoogte van Maarsbergen ongeveer twee kilometer breed. Het oppervlak ervan bleef in het beschreven gebied op de meeste plaatsen reliëfarm. Daarbij ligt het over het algemeen 7 à 9 meter boven NAP.

Na de laatste ijstijd raakte het wandelgebied begroeid met bos, waarin op de stuwwal later (winter)eiken en beuken domineerden en op de armere windzanden vooral (zomer)eiken en berken groeiden.

Onder invloed van allerlei activiteiten van de mens zouden de bossen sinds de bronstijd geleidelijk plaatsmaken voor steppe- en heidevegetaties, terwijl door herhaaldelijk afplaggen, overbegrazing of intensief baansgewijs verkeer enkele kale plekken ontstonden waar de windzanden wat gingen stuiven.

Het in oorsprong Middeleeuwse landgoed Maarsbergen werd in 1134 door ridder Folcoldus van Berne geschonken aan een Heusdens klooster. Maarsbergen werd toen een uithof van dit klooster. In 1648 zou de toenmalige gewestelijke overheid de uithof echter confisqueren en zo'n acht jaar later veilen. Het landgoed kwam sindsdien herhaaldelijk in andere handen.

Sommige eigenaren hebben het hoofdgebouw van het landgoed min of meer ingrijpend verbouwd. Daarbij herkreeg het in 1930 weer min of meer zijn 18de-eeuwse kenmerken. Uit dat jaar stammen de twee vrij plompe ronde hoektorens van het imposante gebouw.

Huis Maarsbergen rijst op uit een waterpartij, die behoort tot een overwegend rechthoekig grachtensysteem. Het laatste maakt op zijn beurt deel uit van een noordwaarts tot Maarsbergen te vervolgen, voornamelijk rechthoekige geometrische parkaanleg met lanen, cultuurland en bos.

Benoorden het Huis Maarsbergen vormt een ruim anderhalve kilometer lange zichtlaan de hoofdas van de geometrische parkstructuur. Deze als de Heerensteeg bekende zichtlaan werd onderdeel van een interlocale verbinding, die omstreeks 1848 is bestraat en in 1924 eigendom zou worden van de provincie Utrecht. In 1927 werd de weg Maarsbergen – Leersum bij het kasteel noordoostwaarts verlegd. Aldus verdween een rechte hoek van het tracé.

De voormalige zichtas van Huis Maarsbergen wordt aan beide zijden op 125 meter afstand geparallelliseerd door een andere laan.

Enkele plassen in de noordoosthoek van het landgoed zijn restanten van een 16de-eeuwse eendenkooi, die destijds in een moerassige laagte werd aangelegd.

In de parkachtige omgeving van “Kasteel Maarsbergen” staan onder meer een koetshuis met stallen en woonruimte, portierswoning, oranjerie, duiventoren, tolhuis, en enkele (monumentale) boerderijen.

Op het laag gelegen stuwwalzoomterras wordt het gebied gesneden door de minstens enkele eeuwen oude Buurtsteeg en de 19de-eeuwse Maarsbergse Weg. Beide verbinden het landgoed Maarsbergen met (de omgeving van) Maarn.

De Folcoldusheuvel wordt 10 à 20 meter beneden zijn platte natuurlijke kruin omkraagd door een vrijwel rond walletje met een middellijn van circa 800 meter.

Het ontsluitingspatroon van de bossen is sinds de aanleg ervan lokaal enigszins veranderd. Daarbij werd de padenster op de Folcoldusheuvel vervangen door een aantal flauwbochtige lanen.

Van de terreingesteldheid kan een vrij representatief beeld worden verkregen door het volgen van de beschreven wandelroute, waarvan de deels verharde rechte Wijkerweg visa versa wordt gelopen en beleefd.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.